

En varmaankaan ollut ainoa, joka opiskeluaikani loppupuolella mietin, mikä ihme on kypsyysnäyte. Nyt kun itse laadin kysymyksiä opiskelijoiden kypsyysnäytteitä varten, minua mietityttää edelleen tämä sama kysymys.

En toki väheksy kypsyysnäytteen merkitystä suomen ja ruotsin ylläpitämisessä tieteen kielenä (ks. suunvuoroni 3/2002). Olin huojentunut kuullessani, että kypsyysnäytteen asemaa yliopistojen tutkinnoissa ei heikennetä, vaikka keväällä lausuntokierroksella ollut valtionneuvoston asetuseroantio antoi muuta ymmärtää. Kypsyysnäyte säilyy sellaisenaan, mutta ensi lukuvuodesta lähtien se käytännössä sisältyy alempaan tutkintoon.

Nykyistä kypsyysnäytettä on kritisoitu siitä, että se on muodollisuus, joka suoritetaan luonnottomassa koetilanteessa: harvoin kukaan työelämässä joutuu tilanteeseen, jossa pitää osoittaa kielen ja aiheen hallintaa ilman lähdeteoksia. Näin varmaan on, mutta koetilanteet kuuluvat pedagogisiin käytänteisiin, ja niitä käytetään kilpailutilanteissa työelämässäkin. Toki voidaan miettiä sitä, millä tavalla tentitään: saako esimerkiksi lääketieteellisen tiedekunnan kypsyyskokeessa käyttää lähdeteoksia?

Jotta muutkin kuin kielentutkijat ymmärtäisivät kypsyyskokeen kielipoliittisen merkityksen ja sen, että äidinkielen asiantuntijuus on muutakin kuin oikeinkirjoitus- ja väli-merkkisääntöjen hallintaa, olisi syytä miettiä sitä, miten kypsyysnäyte liittyy muihin opintoihin ja mikä on sen tehtävä. Tähän viittasi Pirjo Hiidenmaa kannanotossaan, joka julkaistiin Helsingin Sanomissa 26.5.2004. Vaarana on, että nykyinen koe vain siirtyy opiskelun varhaisempaan vaiheeseen samanlaisena, muista opinnoista irrallisena osiona. Se suoritetaan sisällön- ja kielentarkastajalle, jotka sitten lähettävät sen eteenpäin tiedekunnan kansliaan, ja käytännössä se sitten unohdetaan. Ainakin isoissa yliopistoissa kielentarkastaja joutuu tarkastamaan satoja näytteitä vuodessa, joten palautteen antaminen opiskelijoille, kuten tavallisessa tentissä, on käytännössä mahdotonta.

Mihin tekstilajiin kypsyysnäyte kuuluu? Monien tiedekuntien ohjeissa kypsyysnäytettä luonnehditaan »esseeksi», ja olen itsekin pyytänyt opiskelijoita kirjoittamaan esseen tutkielmansa pohjalta. Mutta onko tällainen tehtävänanto mielekäs? Harvoin joudutaan kirjoittamaan pohtivia esseitä omien tutkimusten pohjalta, pikemminkin esimerkiksi tieteellisiä tai yleistajuisia artikkeleita, selostuksia, katsauksia ja näiden tiivistelmiä. Kirjoitetaan myös keskustelupuheenvuoroja tieteellisiin aikakauslehtiin sekä oppimateriaaleja. Tieteellisissä kirjoituksissa tekijä joutuu muun muassa referoimaan ja vertailemaan eri tutkijoiden näkemyksiä ja esittelemään omia tutkimustuloksiaan, ja vaikka niissä esiintyy pohdintaa, tuskin esimerkiksi pro gradu -tutkielmaa voisi luonnehtia esseeksi.

Jotta kypsyyskoe olisi mielekäs, sitä olisi kehitettävä olennaisena osana yliopistojen äidinkielen ja tieteellisen kirjoittamisen opintoja, joissa muun muassa analysoidaan ja harjoitellaan erilaisia tieteeseen liittyviä tekstilajeja. Tähän liittyy myös kunkin tieteenalan termien ja ilmausten suomentaminen — työ, joka ei koskaan lopu ja johon juuri sen vuoksi olisi annettava valmiudet jo opiskeluvaiheessa. Opetuksen kehittämiseen ja monipuolistamiseen tarvitaan tutkija-opettajia. Ovako ne, jotka päättävät yliopistojen rahoista ja rahanjaosta, valmiita tukemaan omaa äidinkieltään ja sen kehittämistä? ■